

dwarfs

O tempi, O sores!

In de inleidende paragrafen van het hoofdstuk over de Kwaliteit van het bestuur in het Regeerakkoord 1998 treffen we de volgende uitspraken aan:

‘Van de overheid wordt zowel een duidelijke visie verwacht op maatschappelijke problemen, als ook een open en interactieve bestuursstijl. Op basis van de in dit regeerakkoord geformuleerde visie op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen en hun aanpak zal een open en transparante bestuurswijze worden ontwikkeld’.

De bestuurswijze moet dus nog worden ontwikkeld; het bestuursbeleid wordt om te beginnen aangeduid met procedurele adjectieven als ‘interactief’, ‘open en transparant’, verderop nader ingevuld met ‘ideële belangenvertegenwoordiging’. Dat roept de vraag op wat er dan tot nu toe anders vertegenwoordigd werd dan ideeën, opvattingen over particuliere en algemene belangen.

In de teksten komen, terecht, de centrale waarden van goed bestuur aan de orde: zowel effectiviteit, efficiëntie en slagvaardigheid als democratie. Van de laatste wordt gesteld dat deze niet onnodig ten koste mag gaan van effectiviteit en slagvaardigheid van het bestuur.

Direct daarna volgt er een aankondiging van het cor-

een visie op overheid en samenleving die richtinggevend zullen kunnen zijn voor de vraag welke organen op welke wijze met welke taken te belasten. Terecht wordt in het akkoord gepleit voor nieuwe spelregels die de overheid als een *‘business in its own right’* duidelijk uittekenen. Maar dat gaat verder dan bijvoorbeeld de in het akkoord genoemde versterking van mobiliteit van de hogere bestuursambtenaren, met aanstellingsvormen waarbij ‘wordt gestreefd naar flexibele arbeidsvoorwaarden, waar mogelijk gekoppeld aan afspraken over resultaten’. De passage over de kwaliteit van de rijksdienst bevat te

ring van het openbaar bestuur wordt ook gepresenteerd als versterking van de democratische besluitvorming.

Probleem van deze en andere passages is dat de invulling die wordt gegeven aan 'democratie' wisselt: enerzijds is er de associatie met de verantwoordelijkheid van 'gekozen vertegenwoordigers', anderzijds - zie het pleidooi voor het correctief referendum en het interactieve bestuur-, voor vergroting van de actieve participatie van burgers. Tegelijk echter wil men de besluitvorming versnellen, dat wil zeggen binnen gestelde termijnen, en dient in bezwaarprocedures een vollediger beleidsmatige en juridische heroverweging plaats te vinden.

We zien een veelheid van noties, voor een deel aansluitend bij de momenteel problematisch geachte ontwikkelingen, echter te vaak onvoldoende uitgewerkt om de precieze betekenis te achterhalen.

Vooraf onvoldoende duidelijk is hoezeer alle wensen onvermijdelijk met elkaar in een spanningsrelatie zullen blijken te staan.

Hetzelfde geldt voor de beschrijving van de zoektocht tussen privaat of publiek wanneer het gaat om de uitvoering van overheidstaken. Terecht wordt gesteld dat voor de kwaliteit van het overheidshandelen er naast doelmatigheid ook andere criteria van belang zijn, te weten rechtmatigheid, rechtszekerheid, bescherming van de positie van de zwakkere groepen. 'Het kabinet streeft bij de vormgeving van de uitvoering van overheidstaken naar een verstandig evenwicht tussen de intrinsieke waarden van overheidshandelen enerzijds en de voordelen van markt en concurrentie anderzijds'. Probleem blijft: wat zal men straks als 'verstandig' beoordelen? Hier blijft het zoeken naar noties en hun verankering in

die dienst en naar dienaren toewensen, niet is allemaal te hap-snap, te modicus, te zeer door de overwegingen van een bepaald tijdvak ('gouden handdrukken') bepaald. Wat betekent een visie op de goede kwaliteiten van een bestuurder, voor de gewenst geachte verkiezing van de burgemeester? Wat betekent de flexibilisering van arbeidsvoorwaarden voor topambtenaren voor de zo noodzakelijke herwaardering van het publieke ambt?

Het blijft een tombola van ideeën. De kiezer heeft recht op méér, op visie, op beleid dus waarvan op zijn minst de grondpremissen duidelijk moeten zijn. Het gebrek aan achterliggende visie zal ongetwijfeld te maken hebben met de verkrampde verzoening die wordt gezocht tussen liberale, neo-liberale en sociaal-democratische denkbeelden. Het gebrek aan visie zal straks, bij de uitwerking van de stellingnamen op de diverse thema's, de toetsing op eenduidige intenties bemoeilijken. De presentatie van een heldere beleidsvisie is essentieel voor de zo wenselijk geachte discussie en daarmee vooral voor de controle: dat zijn bij uitstek invullingen van het 'democratisch gehalte' waaraan men zegt zoveel waarde te hechten.

Een consistente en gefundeerde visie is weinig gevoelig voor de wisselende moderniteit van taal en achterliggende preoccupaties. Zij toont duurzame bezorgdheid om vaste waarden, ook waar zij nieuwe wegen moet verkennen: niet alleen in het externe maatschappelijke beleid, maar vooral ook in het interne bestuursbeleid. Het functioneren van het openbaar bestuur heeft een belangrijke voorbeeldfunctie. Daar moeten vaste mores en niet opportunes de koers bepalen.

Prof.dr. M.L. Bemelmans-Vidéc